

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2019/5
Karar Sayısı: 2019/24
Karar Tarihi: 11/4/2019

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Trabzon 2. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 57. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 36., 60. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacının yaşlılık aylığı bağlanması talebiyle idareye yaptığı başvurunun reddi üzerine açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 57. maddesi şöyledir:

“Yaş

MADDE 57- İş kazasıyla meslek hastalığı halinde, hak sahiplerine bağlanacak gelirlerin hesabında, iş kazasının olduğu veya meslek hastalığının hekim veya sağlık kurulu raporu ile ilk defa tespit edildiği tarihte nüfus kütüğünde kayıtlı bulunan doğum tarihleri esas alınır.

Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına ilişkin yaş ile ilgili hükümlerin uygulanmasında, sigortaluların ve hak sahibi çocuklarının, mülga 2/6/1949 tarihli ve 5417 sayılı Kanun ve mülga 4/2/1957 tarihli ve 6900 sayılı Kanun ile 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı, 2/9/1971 tarihli ve 1479 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı, bu Kanunla mülga 17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı ve 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı kanunlara, 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine tâbi sandıklara veya bu Kanuna göre ilk defa malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi olduğu tarihte, nüfus kütüğünde kayıtlı bulunan doğum tarihleri, sigortalının bu Kanuna göre ilk defa çalışmaya başladığı tarihten sonra doğan çocuklarının ise nüfus kütüğüne ilk olarak yazılan doğum tarihleri esas alınır.

İş kazası, meslek hastalığı, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından gelir ve aylık tahsisleri ile sermaye değerinin hesabında, iş kazasının olduğu veya meslek hastalığının hekim raporuyla ilk defa tespit edildiği veya sigortalıların bu Kanuna ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılmış kanunlara tâbi olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten sonraki yaş düzeltmeleri dikkate alınmaz.

Nüfus kayıtlarında doğum ay ve günleri yazılı olmayanlar 1 Temmuz'da, doğum ayı yazılı olup da günü yazılı olmayanlar o ayın birinde doğmuş sayılır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı mensuplarının 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ncı maddesinde belirlenen yaş hadleri sebebiyle emeklilik işlemleri, doğum tarihlerinde ay ve

gün yazılı olmayanlar ile doğum günleri 1 Eylül'den önce olanlar için 1 Eylül, doğum günleri 1 Eylül ve daha sonra olanlar için müteakip yılın 1 Eylül tarihinde yapılıdır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 13/2/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle davada uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5510 sayılı Kanun'un 57. maddenin üçüncü fıkrasının tamamının iptalini talep etmiştir. Bakılmakta olan dava ise yaşlılık aylığı tahsisine ilişkindir. Dolayısıyla anılan fıkra da yer alan “*İş kazası, meslek hastalığı, malûllük...*”, “*...ve ölüm...*”, “*...gelir...*” ve “*...ile sermaye değerinin...*” ibareleri ile fıkranın “*...iş kazasının olduğu veya meslek hastalığının hekim raporuyla ilk defa tespit edildiği...*” bölümünün uyumsuzlukta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibareler ve bölüm yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

4. Diğer yandan 57. maddenin üçüncü fıkrasının kalan bölümünde yer alan “*...sigortalardan...*”, “*...ve aylık tahsisleri...*” “*...hesabında...*” ibareleri ile “*...sigortalıların bu Kanuna ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılmış kanunlara tâbi olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten sonraki yaş düzeltmeleri dikkate alınmaz.*” bölümü yaşlılık sigortası ve fıkra da geçen diğer sigortalar için geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla kuralın kalan bölümüne ilişkin esas incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek “*...yaşlılık...*” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Açıklanan nedenlerle 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 57. maddesinin;

A. Üçüncü fıkrasında yer alan “*İş kazası, meslek hastalığı, malûllük...*”, “*...ve ölüm...*”, “*...gelir...*” ve “*...ile sermaye değerinin...*” ibareleri ile fıkranın “*...iş kazasının olduğu veya meslek hastalığının hekim raporuyla ilk defa tespit edildiği ...*” bölümünün, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı

bulunmadığından, bu bölüm ve ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Üçüncü fıkrasının kalan bölümünün esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "...yaşlılık..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri Raportör Ergin ERGÜL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle; kuralla esas itibarıyla emeklilik hakkının kazanılmasında sigortalı olarak çalışılmaya başlanan tarihten sonraki yaş düzeltmelerinin dikkate alınmamasının öngörüldüğü, bu itibarla idari makamlara yaş düzeltmelerine ilişkin yargı kararlarını uygulamama yetkisinin tanındığı, kuralın Anayasa'da yer almayan bir yetkinin yasama organına verilmesi sonucunu doğurması nedeniyle kuvvetler ayrılığına ve hukuk devleti ilkesine aykırı düştüğü, yaş değişikliğine ilişkin mahkeme kararının uygulanmamasının mahkemeye erişim hakkı, yaş düzeltilenin aynı yaştaki sigortalılarla farklı muameleye tabi tutulmasının ise kanun önünde eşitlik ilkesi ve sosyal güvenlik hakkı ile bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 36., 60. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. İtiraz konusu kural, yaşlılık sigortasından aylık tahsisi hesabında sigortalıların 5510 sayılı Kanun'a ve bu Kanun'la yürürlükten kaldırılmış kanunlara tabi olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten sonraki yaş düzeltmelerinin dikkate alınmayacağını öngörmekte olup kural "...yaşlılık..." ibaresi ile sınırlı olarak incelenmiştir.

9. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. Anılan maddede nitelikleri belirtilen sosyal hukuk devleti; insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, çalışma hayatını geliştiren ve ekonomik önlemler olarak çalışanlarını koruyan, onların insan onuruna uygun hayat sürdürmelerini sağlayan, millî gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, sosyal güvenlik hakkını yaşama geçirebilen, sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetten devlettir. Belirtilen hukuk devleti ilkesiyle toplum yaşamında adalete ve eşitliğe uygun bir hukuk düzeninin kurulması amaçlanmaktadır.

10. Sosyal güvenlik hakkı, sosyal hukuk devletinin temel kavramlarından biri olup Anayasa'nın 60. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında da "*Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar*" denilerek bu görevin devlet tarafından oluşturulacak kuruluşlar yoluyla yerine getirilmesi öngörülmüştür.

11. Sosyal güvenlik, bireylerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerini en aza indirmek, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardını güvence altına alabilmektir. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır.

12. Devletin istihdam politikası bakımından büyük önem taşıyan emeklilik düzenini aktüeryal dengeleri gözeterek bilimsel verilere göre belirlemesi, makro planda aktüeryal dengenin bozulmasını önleyecek ve belirsizliklerden koruyacak şekilde sistemi kurması ve buna göre gerekli yasal düzenlemeleri yapması doğaldır. Bu düzenin korunması Anayasa'nın 60. maddesinde yer alan sosyal güvenlik hakkının güvenceye alınması için de zorunludur. Nesnel ve sürekli kurullarla sağlam temellere oturtulmayan bir sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesi bozabileceği bunun da sosyal güvenlik sisteminin bütün emeklilerin durumlarını olumsuz etkileyecek şekilde sürdürülemez bir duruma gelmesine sebep olabileceği söylenebilir.

13. 5510 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışılmaya başlandığı tarihteki nüfus kütüğünde kayıtlı doğum tarihinin esas alınmasını öngören itiraz konusu kuralın sosyal güvenlik sisteminin birtakım aksaklıklara yol açılmaksızın öngörülebilir, dengeli, sağlıklı ve düzenli bir şekilde sürdürülmesi amacıyla yönelik olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

14. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

15. Kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişiler arasında ayırım yapılmasını ve kişilere ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurullar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurullara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kurulları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurullara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

16. Kuralın yer aldığı fıkra 5510 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışanların hepsi için uzun süreli sigortalılık hâllerinde ilk defa çalışmaya başladıkları tarihteki nüfus kütüğünde kayıtlı oldukları doğum tarihinin esas alınmasını amaçlamaktadır. Dolayısıyla sigortalının işe giriş tarihinden sonra yaptırılan yaş düzeltmeleri emeklilik hesabında dikkate alınmayacaktır. Böylece ilk defa işe giriş tarihindeki hukuksal durum emeklilik açısından korunmaktadır. Bu çerçevede kural Anayasa'nın 60. maddesinde öngörülen emeklilik düzeninin kimi aksaklıklara yol açmadan nesnel ve sağlam şekilde sürdürülmesi amacına yönelik olup kamu yararı amacıyla çelişmemektedir. Diğer yandan kuralda öngörülen ayırım objektif bir ölçüte dayanmakta olup işe başlamadan önce yaş düzeltmesi yaptıran sigortalılarla işe başladıktan sonra düzeltme yaptıranlar aynı hukuksal durumda olmadıklarından bunların farklı kurallara tabi tutulmalarında eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" denilmektedir. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılamaya sonrasına ilişkin olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Kararın uygulanmaması hâlinde yargılamanın bir anlamı kalmayacağından yargı kararlarının uygulanması adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemece bir karar verilmiş olması yeterli olmayıp ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvenceleri anlamsız kılabilir. Mahkeme kararlarının bağlayıcılığını ve gecikmeksizin uygulanmasını sağlayacak etkili tedbirlerin alınması, adil yargılanma hakkının gereklerindedir.

18. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu, bu organlar ile idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği kurala bağlanmıştır. Bu maddede öngörülen mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkesi, kanun koyucunun Anayasa'ya uygun olması koşuluyla genel düzenleme yapma yetkisini ortadan kaldırmaz.

19. Kesin hüküm niteliği taşıyan bir yargı kararının yerine getirilmesi sonucunda oluşan yeni durumların bazı hukuksal konular yönünden sonuç doğurmaması bu yargı kararının uygulanmadığı anlamına gelmemektedir. Kural mahkeme kararlarının geçersiz kılınmasına yönelik bir düzenleme olmayıp sosyal güvenlik sisteminin işleyişinde belirliliği ve öngörülebilirliği sağlama ile kamu yararı amacıyla sadece emeklilik işleminde yaş düzeltilmesini daha sıkı koşullara bağlamakta, sonuçta sigortalı olarak işe başladıktan sonra yapılan yaş değişikliğinin emeklilik aylığına ilişkin işlemlerde dikkate alınmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu bakımdan yargı kararı hukuksal olarak değerini ve geçerliliğini korumakta, sadece bu karara emeklilik yönünden sonuç bağlanmamaktadır. İşe başlamadan önce yapılan yaş değişiklikleri ise emeklilik işlemleri dâhil tüm yönlerden hukuksal sonuç doğurmaya devam etmektedir.

20. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 10., 36., 60. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI ile Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

IV. HÜKÜM

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 57. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "...yaşlılık..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Celal Mümtaz AKINCI ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 11/4/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Çoğunluk kararı gerekçesinde, yaşlılık aylığı bağlanmasıyla ilgili olarak kuralda objektif bir ölçüt (ilk işe başlama) esas alınarak düzenleme yapılması ve bu tarihten önce yaş düzeltme kararı alanlarla bu kararı alamayanların farklı durumlarının bulunması nedeniyle eşitlik ilkesine aykırılığın söz konusu olmayacağı, diğer taraftan kuralın mahkeme kararlarının uygulanmasını önlemeyip, bu kararın hukuki geçerliliğinin korunduğu, yalnızca emeklilik işlemleri bakımından sonuç doğurmasını önlediği ve dolayısıyla kuralın hak arama hürriyetine ve sosyal güvenlik hakkına da aykırı olmadığı ifade edilmektedir. Buna karşın aşağıda açıkladığımız gerekçelerle kuralın iptali gerektiği düşünülmektedir.

2. Anayasanın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri kapsamında belirtilen ‘sosyal hukuk devleti’nin gereği olarak 60. maddesinin birinci fıkrasında, “*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir*” denilmektedir. Mahkememiz kararlarında belirtildiği üzere Sosyal güvenlik hakkını düzenleyen bu hüküm bireylere yaşlılık, hastalık, kaza, ölüm ve malullük gibi sosyal riskler karşısında insan onuruna yaraşır asgari ölçüde bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında da “*Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*” denilerek bu görevin, Devlet tarafından oluşturulacak kuruluşlar yoluyla yerine getirilmesi öngörülmektedir. Sosyal güvenlik hakkını gerçekleştirmeyi amaç edinen Kurumda (SGK) iştirakçi olanlar, aktif çalışma yaşamları boyunca miktarı ve süresi yasa tarafından belli edilmiş primleri ödemekte ve belli yaşa geldikten sonra da emekli statüsüne geçerek bu statünün sağladığı, başta yaşlılık aylığı olmak üzere çeşitli sosyal haklardan yararlanmaktadırlar. Primli rejime dayalı sosyal güvenlik sisteminin esası da, önceden alınan payın (primin) yeniden dağıtımına dayanmaktadır (bkz. AYM 6.1.2011, 2009/19 E.- 2011/4 K.)

3. Yaşlılık aylığı da sosyal güvenlik hakkının temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Kanun koyucu yaşlılık aylığına esas yaşı belirlerken sosyal güvenlik sisteminin kamu üzerindeki yüküyle birlikte, bireylerin fizyolojik olarak sahip oldukları verimli çalışma gücüne ilişkin sınırları bağlamında ortalama çalışma yaşını da dikkate almaktadır. Bu anlamda Kanuna göre 2019 yılında çalışmaya başlayan kimse ancak 65 yaşında yaşlılık aylığını hak edebilecektir.

4. Kanunla belirlenen yaşa ulaşıldığında yaşlılık aylığına hak kazanmanın sigortalılar için önemli bir sosyal güvenlik hakkı olduğu izahtan uzak bir hakikattir. Çeşitli nedenlerle kişilerin gerçek doğum tarihleri nüfus kayıtlarına yanlış şekilde kaydedilebilmektedir. Bu kayıtların hayat boyu yaşlılık aylığı ve benzeri birtakım hukuki işlemlere temel olması karşısında gerçek doğum tarihinin kanunda belirtilen idari veya adli karar usulüyle düzeltilmesini talep etmek bireyler için hak arama özgürlüğü içerisindedir. Bu doğrultuda hukuk düzeni içerisinde yaş düzeltilmesine ilişkin olarak öngörülen mahkeme kararı gereğinin yerine getirilmesi de hak arama özgürlüğü ve mahkemeye erişim hakkı dolayısıyla adil yargılanma hakkının gereğidir. Diğer taraftan konu yaşlılık aylığıyla ilgili olduğunda hak aramanın temelini sosyal güvenlik hakkı oluşturmaktadır.

5. İptal davasına konu olan uyumsuzluk bu konuda çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir. Uyumsuzluk, yaş düzeltme kararının aylık bağlanmada esas alınmaması nedeniyle Sosyal

Güvenlik Kurumu aleyhine işlemin iptali için açılan davaya ilişkindir. Davacı çalışma hayatında ilk kez işe başlamadan önce davasını açmış ve yaşı düzeltilerek nüfusa kaydedilmiş, 32 yıl sonra düzeltme kararının dikkate alınması amacıyla Kuruma başvurmuştur. SGK ise iptali istenen kuralı gerekçe göstererek, mahkeme kararının ilk kez işe girdikten 15 gün sonra kesinleşmesi nedeniyle yaş düzeltme kararının aylık bağlama işleminde dikkate alınmayacağını bildirmiştir.

6. Kural, sosyal güvenlik kurumu mensubu sigortalının ilk kez çalışmaya başladıktan sonraki yaş düzeltme kararlarının emeklilik aylığı bakımından dikkate alınmamasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin 2019 yılında 18 yaşını bitirmeden ya da henüz bitirmişken işe başlayan bir sigortalı, daha önce yaş düzeltme kararı elde edememişse, emeklilik için kayden geçerli yaşı itibarıyla 65 yaşını tamamlamayı bekleyecek ve hiçbir zaman gerçek yaşına göre emekli olma imkanına sahip olamayacaktır. Diğer bir anlatımla kanundaki düzenleme; henüz rüşt yaşına erişmemiş ve hayat tecrübesi bulunmayan bireylere 65 yaşında emekli olacağı dönemde hak kaybı yaşamaması için çalışmaya başlamadan önce yaş düzeltme davası açması, aksi halde bu şansa sahip olamayacağı şeklinde bir yükümlülük yüklediği anlamına gelmektedir. Bu örnek, hak arama hürriyetine yapılan müdahalenin ölçsüzlüğünü ortaya koyabilecek niteliktedir.

7. Buna karşın çeşitli kamu hizmetlerine ilişkin faaliyetlerin niteliği gereği hak arama hürriyetinin meşru amaçla ve Anayasanın 13. maddesinde belirtilen kayıtlar içerisinde sınırlandırılması mümkündür. Buna ilişkin en belirgin örneklerden birini Askerlik Kanununun 81/1. maddesindeki düzenleme oluşturmaktadır.

8. 1111 sayılı Askerlik Kanununun 81/1. maddesinde askerlik çağına girdikten sonra yapılan yaş düzeltmelerinin askerlik işlemlerinde dikkate alınmayacağına ilişkin düzenlemeye yönelik iptal istemini Mahkememiz (2019/3 E. – 2019/12 K) esastan reddetmiştir. Ancak anılan düzenleme ile incelemekte olduğumuz kural üç yönden farklılık içermektedir. İlk olarak, düzeltme kararının dikkate alınmayacağına dair kurala karşın, fıkranın son cümlesi uyarınca askerlik yoklaması sırasında görünümünün kayıtlı yaşla uyumlu olmadığı belirlenenler bakımından askerlik şube başkanının bildirimini ile C. Savcılarının yaş düzeltme davası açarak verilecek düzeltme kararının askerlik işlemine esas alınması sağlanabilmektedir. İkinci olarak bu Kanuna göre askerlik çağı, kayıtlı yaşına göre 20 yaşına girdiği yılın Ocak ayının birinci günü başlamaktadır. Başka bir anlatımla bireyin rüşt yaşını tamamladıktan sonra bu davayı açmak için en az bir yılı bulunmaktadır. Üstelik bu bir yıllık süre sınırlamanın konusunu oluşturan askerlik çağı bitişik bir süre olduğundan kişinin gündeminde olması ve öngörebilmesi mümkündür. Dolayısıyla anılan düzenlemenin bu özelliği, kanunla hak arama özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçülü sayılabileceğini mümkün kılmaktadır. Diğer taraftan bu kuralla yapılan müdahale askerlik süresiyle sınırlıdır. Üçüncü fark da 81/1. maddenin ilk cümlesinde, mahkemece resmi hastane doğum kayıtları esas alınarak yapılan yaş düzeltmelerine istisna getirilerek, bunların askerlik işlemlerinde dikkate alınabileceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla doğum tarihi resmi belgeyle sabit olmasına karşın herhangi bir hata ile yanlış tarihle kayıt edilenlerin düzeltilen yaşlarının askerlik işleminde dikkate alınması mümkün kılınmıştır. Askerlik çağıyla bağlantılı anılan düzenlemede yer alan ve hak arama özgürlüğüne yapılan müdahaleyi ölçülü kılan güvenceler dolayısıyla tarafımızca Mahkememiz çoğunluğu gibi iptal isteminin reddi yönünde oy kullanılmıştır.

9. İncelemeye konu kurala döndüğümüzde, 18 yaşını tamamlamadan veya tamamladıktan kısa bir süre sonra çalışma hayatına başlayan bir kimsenin, dava yoluyla gerçek doğum tarihine göre yaşlılık aylığını elde etme imkanı elinden alınmaktadır. Rüşt yaşını tamamlamadığı için haklarını tam ve bağımsız biçimde kullanamadığı yasal olarak kabul edilen bireyin üstelik çalışma hayatına atılıp ekonomik özgürlüğe kavuşmadan çalışma hayatının sonunda (muhtemelen 42 yıl sonra) karşısına çıkacak olan yaşlılık aylığı meselesini öngörerek dava açıp hakkını aramasını beklemek hakkaniyet ve nasafet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu anlamda herşeyden önce hukuk devleti ilkesi ve Anayasanın 5. maddesinde devlete düşen yükümlülükler karşısında, kusuru olmadan gerçekleşen bir nüfus kayıt hatasının düzeltilmesi yoluyla hakkına kavuşabilmesi için kişilere bu kadar ağır bir yükümlülük getirilmesi kabul edilebilir görülmemektedir. Bu nedenle kuralın sosyal güvenlik hakkını düzenleyen Anayasanın 60. maddesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

10. Diğer yandan incelenen kural, özellikle çalışma yaşamına erken yaşlarda başlayan sigortalılar bakımından kişinin mahkeme yoluyla hakkını aramasına neredeyse imkan tanımaz derecede ve ölçüsüzce sınırlaması dolayısıyla Anayasanın 36. maddesindeki hak arama hürriyetine aykırılık oluşturmaktadır. Belirtilen nedenlerle kuralın iptaline karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN